

Een nieuwe visie op cultuurbeleid

Of waarom een overheid wil investeren in kunst en cultuur

Geert Boogaard

Een nieuwe visie op cultuurbeleid

Of waarom een overheid wil investeren in kunst en cultuur

© Geert Boogaard
Blueyard Coöperatief UA, 2018
Keizersgracht 100 - 104
1015 CV Amsterdam
info@blueyard.nl
www.blueyard.nl

Een nieuwe visie op cultuurbeleid

Wanneer een overheid (nieuw) cultuurbeleid ontwikkelt, is het als eerste relevant om je af te vragen *waarom* een overheid eigenlijk cultuurbeleid *wil* ontwikkelen? Wat *wil* een overheid met kunst en cultuur? En wanneer is dit beleid goed? Waarom zou een overheid investeren in kunst? Blueyard heeft op dit soort vragen een – naar wij zelf vinden – een helder en eenvoudig antwoord geformuleerd. Dit document schetst dit antwoord en daarmee onze visie op cultuurbeleid van een overheid.

Welzijn en welvaart

We beginnen bij het begin: de opdracht van elke democratische overheid. Deze overheid doet de dingen die zij doet simpel gezegd met maar één opdracht: het creëren van *welzijn* en *welvaart* voor de burgers. Iets anders kan onze overheid niet. Of het nu gaat om onderwijsvernieuwing is, of nieuwe helikopters voor het leger, of een ringweg om de stad, wat het beleid ook is, het gaat *altijd* om het creëren van welzijn en welvaart. Geluk en voorspoed. Maatschappelijke en economische *betekenis*.

Ook cultuurbeleid is gericht op het creëren van welzijn en welvaart.

Of we het dan ook leuk vinden of niet, een overheid ondersteunt ook kunst en cultuur vanuit slechts dat ene doel: welzijn en welvaart creëren. Een andere reden *kán* er niet zijn. Dat wil niet automatisch zeggen dat een overheid ook *sturend* zou moeten zijn op de *inhoud* van die kunst. Het is

namelijk juist de vaak originele, unieke en veelzeggende *inhoudelijke waarde* van de kunst die *betekenissen* creëert.

Waarde versus Betekenis: Value versus Meaning

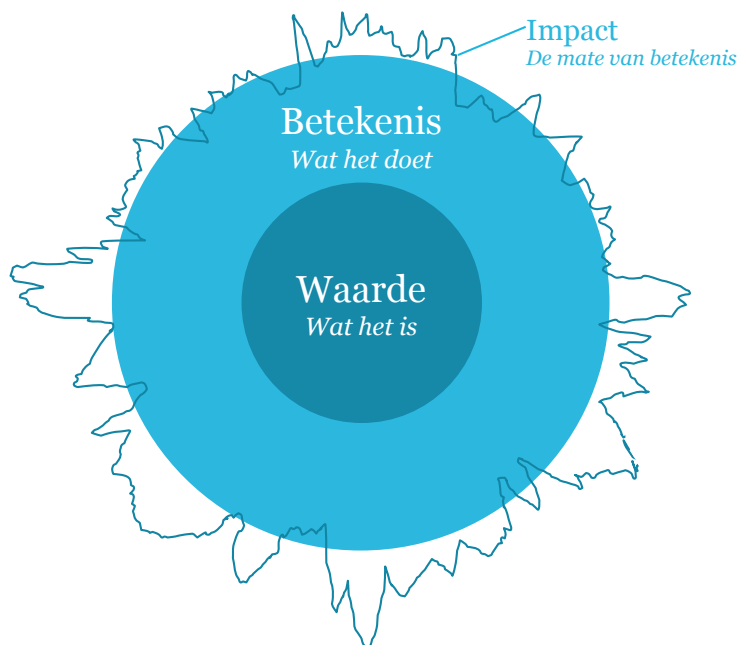
Wanneer we het over de *betekenis* van kunst hebben, komen we al gauw terecht in een verwarrende discussie. Want hebben we niet decennialang

geleerd dat kunst een *autonome* - of **intrinsieke waarde** vertegenwoordigt? Een waarde die zelfs los staat van zijn betekenis?

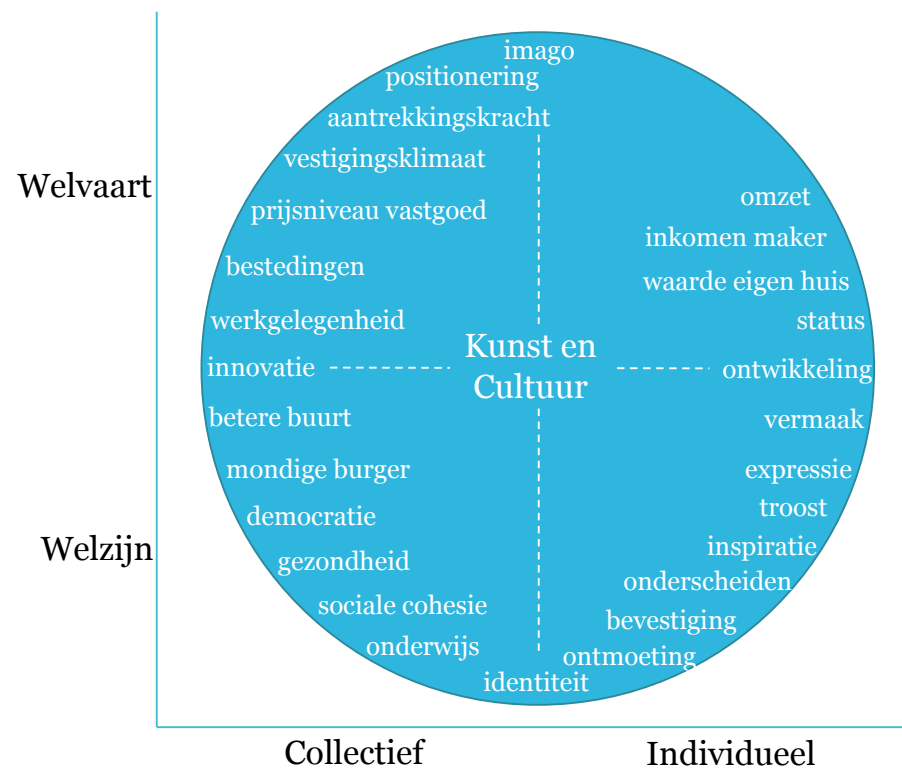
In veel beleidsstukken van overheden wordt gesproken over *intrinsieke waarde van kunst* tegenover *maatschappelijke, ruimtelijke en economische waarde*. Deze discussie is niet vruchtbaar, want het gaat echt over verschillende dingen. Er is aan de ene kant de *waarde van de kunst* (de kwaliteit van de kunst) en aan de andere kant is er de *betekenis* die deze waarde heeft. Je zou die betekenis ook nog in meetbare gegevens (cijfers) kunnen uitdrukken, en dan spreken we over de *impact*, of de mate waarin betekenis gerealiseerd wordt (zie figuur hieronder).

Betekenisencirkel

Om als overheid te kunnen zien of, hoe en in welke mate kunst bijdraagt aan het realiseren van welzijn en welvaart is het allereerst noodzakelijk om

de *betekenis* van kunst te *benoemen*. Daarom presenteren wij een model waarbij – vanuit het perspectief van de overheid – kunst en cultuur gezien worden als een serie betekenissen die bijdragen aan welzijn en welvaart.

Dit model zet de kwalitatieve *waarde* van kunst en cultuur in het midden. Daaromheen worden de (mogelijke) betekenissen gezet. De betekenissen worden in dit model gelegd langs een verticale as die 'welzijn' en 'welvaart' uitdrukt en langs een horizontale as die de betekenissen voor het 'collectief' of het 'individu' uitdrukt.

In de afbeelding op de vorige pagina is een aantal betekenissen als *voorbeeld* ingevuld. Maar er zijn er meer. Deze zijn ook afhankelijk naar welke kunst en cultuur we kijken: een erfgoedmuseum heeft mogelijk een wat andere cirkel aan betekenissen dan bijvoorbeeld een buurtfestival. Maar, er vallen in het model in ieder geval twee zaken op...

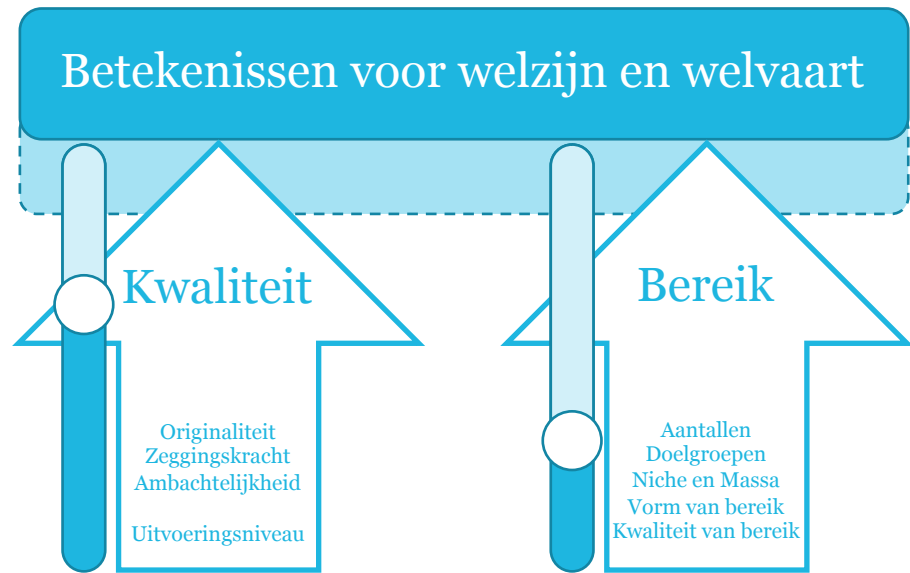
- Er zijn heel veel verschillende betekenissen
- Alle betekenissen zijn tegelijkertijd aan de orde: zo zijn er tegelijkertijd individuele betekenissen (bijvoorbeeld emotie, inspiratie, ontmoeting) en collectieve betekenissen (bijvoorbeeld leefklimaat, innovatie, aantrekkingskracht).

Kunst kent een hele cirkel aan betekenissen voor welzijn en welvaart. Die betekenissen zijn tegelijkertijd in meer of mindere mate aan de orde.

Betekeningen vergroten

Wil een overheid méér betekenis voor welzijn en welvaart (en daar streeft elke overheid naar), dan zijn er twee krachten die daarbij bepalend zijn: kwaliteit en bereik. Door te investeren in kwaliteit en bereik (met geld, aandacht, werk, energie, etc.) nemen de betekenissen toe. Sommige betekenissen meer dan anderen.

Meer kwaliteit is meer betekenis. Een inhoudelijk sterke tentoonstelling die veel mensen trekt, heeft doorgaans meer, of op zijn minst andere betekenissen dan een inhoudelijk sterke tentoonstelling die nauwelijks mensen trekt.

Bereik

Uitzonderingen daargelaten, kan je in het algemeen stellen dat, als een kunstproject méér mensen bereikt, de betekenis van dat project toeneemt. Zeker voor de bezoekers, maar ook voor een hele grote wolk van belanghebbenden. Een tentoonstelling die goed wordt bezocht heeft niet alleen betekenis voor de vele bezoekers en het museum, maar de hele stad (en ook alle inwoners) profiteren daar op allerlei manieren van.

Toch is een groot bereik geen garantie voor een grote betekenis. Het gaat ook om de kwaliteit van het bereik, of intensiteit van het bereik. Hoe intens beleef je de kunst: ben je slechts een passant of kom je er speciaal voor?

Kwaliteit lijkt lastig (maar dat valt wel mee)

Net als een groter bereik meer betekenis genereert, geldt iets soortgelijks voor *kwaliteit*: naarmate een kunstproject meer *artistieke kwaliteit* heeft, krijgt dit project een grotere betekenis voor welzijn en welvaart.

De betekenissen voor welzijn en welvaart nemen doorgaans toe, wanneer de artistieke kwaliteit van de kunst toeneemt.

En precies daarin ligt het belang van het begrip *kwaliteit* voor een overheid. Wanneer een overheid streeft naar een zo hoog mogelijke kwaliteit van de kunst, doet zij dat niet omdat dat mooiere kunst oplevert, maar omdat de *betekenis* voor welzijn en welvaart erdoor toeneemt. Wanneer de kwaliteit van kunst toeneemt, stijgt de aantrekkingskracht van een land, een regio, een stad; dan wordt innovatie gestimuleerd, neemt de werkgelegenheid toe, verbeterd het woon- en vestigingsklimaat. Tegelijkertijd neemt ook de persoonlijke inspiratie toe en de persoonlijke ontwikkeling krijgt ruimte voor groei (zie *betekenissencirkel*).

Definitie kwaliteit

Het is belangrijk om hierbij het begrip ‘kwaliteit’ te definiëren. Kwaliteit is namelijk geen absoluut gegeven dat voor iedereen, overal en altijd hetzelfde is. En bovendien bestaat ‘kwaliteit’ uit een hele serie facetten. Bekende kwaliteitskenmerken zijn vakmanschap, zeggingskracht en originaliteit. Maar omdat het begrip *kwaliteit* zich zo moeilijk in absolute termen laat vastleggen, definiëren wij het kwaliteitsbegrip voor kunst als volgt:

Kwaliteit is dat wat de relevante kennersgroep onder kwaliteit verstaat.

Met kennersgroep bedoelen we een groep van mensen – vaak liefhebbers van een bepaalde kunstvorm – die door studie of ervaring deze kunstvorm goed hebben leren kennen. Hierbij beoordelen hardrockkenners *hun* hardrockmuziek deskundiger en relevanter dan kenners van bijvoorbeeld klassieke kamermuziek. En zo kan de artistieke kwaliteit van hedendaagse beeldende kunst waarschijnlijk beter worden beoordeeld door een groep kunstacademiedocenten dan door een groep apothekers.

Kwaliteit is daarom dus ook niet iets wat de overheid op eigen houtje kan beoordelen. De overheid zal voor het kwaliteitsoordeel altijd te rade moeten gaan bij een ‘voor het type kunstproduct relevante en ter zake kundige groep mensen’ (niet alleen kunstenaars, maar zeker ook de liefhebbers, gebruikers, de cultuurconsumenten). Op basis van het inzicht van deze groepen deskundigen kan de overheid zich een gewogen oordeel vormen over de kwaliteit en vervolgens op basis hiervan haar beleidsinstrumenten inzetten.